

EDITORIAL

Gungonen ti ari ti korapsyon ken terorismo babaen kadagiti protesta ti umili

Gungongonen ti krisis ti agturturay a rehimen a Duterte. Daytoy ket bunga ti panagalingasaw ti nakabangbangsit a korapsyon ni Duterte iti pananggundaway iti pandemya tapno agibulsa ti binilbilyon a pondo ti gubyrno. Naibutaktak daytoy bayat a sumapsaplit ti nasaknap a kinaawan ti trabaho, pananggato ti presyo, nababa a sueldo ken panagdadael iti pagbiagan a pinaralisa dagiti awanan sarday a lockdown. Sumaksaknap latta ti pandemya ken nganngani saanen a mabaelan dagiti ospital iti kaadu dagiti agsak-sakit ti Covid-19.

Agsisinnumbangir ti tungpa iti rupa ni Duterte iti imbestigasyon ti Senado maipanggep iti panagkurakot iti Departamento ti Salun-at. Pannagkakondenar ti linak-am na iti panangabogado kadagiti tao na ken panangbabalaw kadagiti senador. Saan pay laeng a nalpas daytoy, sabali manen nga imbestigasyon ti mairugi iti International Criminal Court (ICC). Nalatak iti sangalubongan kas nakatugaw a presidente a direkta a maidardarum kadagiti krimen kontra iti sangkataoan kas utek

iti manopulo ribu a natay iti nadara ken peke a “gyera kontra-droga.”

Iti sango ti korapsyon, saan a makontrol a pandemya, panagsuek ti pagbiagan ti umili ken panagbaw-ing ti agturturay a rehimen iti naul-ulpit a terorista a kinaranggas iti pagilian, sigurado nga ad-adda a panagrigrigat ken panagsagaba ti ipaay ti agtultuloy a panagturay ti tiraniya ni Duterte.

Ti kumarkaro a krisis iti salun-at, pulitika ken ekonomiya ket nasaknap a mangriing iti umili. Ti pa-

nagsagaba iti nadumaduma a panangparigat ken padagsen ket mangrubrob iti aggilgil-ayab nga unget da. Bangungot iti umili ti plano ti bunggoy ni Duterte nga agtalinaed iti poder labes ti 2022. Umad-adu ti agkalkalikagum a saanen a padanonen ni Duterte iti eleksyon a sauren na, ken gibusan ti turay na iti kabii-tan a panawen.

Umad-adu ti umili a nakasagana a mangsurot iti dana ti nagkaykaysa a panagtignay ken pannakidangadang. Rumusrusing dagiti protesta tapno ipukkaw ti arungaing ti nadumaduma a sektor ken komunidad. Napaneknekan ti demonstrasyon ti mano a ribu idi tapos ti Hulyo iti maudi a state of the nation address (SONA) ni Duterte a saan nga agpaabak ti umili iti buteng ken pandemya.

Kadagiti napalabas a lawas, na-

bara ti panangipablaak ken protesta dagiti mangmangged iti salun-at tapno kondenaren dagiti opisyal ti DOH iti saan a sigida a panangted kadagiti naikari a benepisyo, bayad ken nayon a sueldo. Nangirussuat met dagiti kabataan, nagannak ken dagiti manursuro kadagiti protesta iti kalsada ken komunidad kontra iti agtultuloy a palpak a sistema ti “blended learning” ken tapno irupir iti guberno ti panangilukat dagiti eskuelaan para iti sangon-sango a panagadal. Adda met laeng dagiti protesta kontra iti plano a nailian a badyet a pabor iti dumakdakkal a gastos ti militar ken dagiti proyekto iti impraistruktura, maisupadi iti rumbeng a panangipangruna iti sistema ti salun-at, edukasyon ken suporta iti pagbiagan ti minilmilyon nga umili nga awan pay laeng panggedan da.

Adda aksyon a protesta dagiti mangmangged tapno ilaban ti kiddaw da a panangigato ti sueldo, kasta met kontra iti red-tagging ken pananglipit ti militar kadagiti unyon da. Adda panagtignay ti umili kontra kadagiti proyekto a manangdadael iti aglawlaw, panagminas, reklama-

syon ken panangitakder ti casino ken ekoturismo, aglalo dagiti dadakkel a kapitalista a Chinese a nasi-nged kenni Duterte. Adda dagiti panagtignay dagiti mannalon kontra iti panangitakder kadagiti kampo ti militar iti baryo da, kontra iti liberalisasyon iti panagangkat ti bagas ken tapno iyabante ti panangipangato ti presyo ti pagay ken dadduma pay a produkto da.

Dagitoy nga aksyon protesta ket kasapulan unay itatta ti umili tapno maikkan ti ladawan ti pungtot da kontra iti korapsyon, panangparigat, pananglipit ken panagtraydor ti rehimen nga US-Duterte. Numampay babassit ken nasina-sina pay, amin dagitoy ket arig na a tudok ti dagum iti pasista a rehimen. Kangrunaan iti amin, dagitoy nga aksyon protesta ket sarming ti obhetibo nga interes ken kiddaw ti nalawa nga umili. Kasapulan a saan a mauma a danonen ken riingen ti minilmilyon nga umili ken iturong ida iti dana ti nagkaykaysa a panagtignay ken pannakidangadang.

Masapul a pagsisilpoen dagiti usapin a sangsangoen ti nadumaduma a sektor ken papigsaen ti panag-

kaykaysa da. Masapul a maipakita ti maymaysa a ramut a pagtataudan ti sagsagrapien ti umili tapno mabukel ti panggeddeng da nga sangsang-kamaysa a paruten ken paksiaten daytoy. Masapul a nairut nga agtinulong ken buklen kas maymaysa a pukkaw dagiti nadumaduma nga arungaing da. Masapul nga ingato dagiti panawagan para iti pagbiagan ken pagimbagan iti tukad ti pulitikal a panawagan ken panagtignay, rumbeng a maawatan da a saan a magun-od dagitoy inggana nga agturturay ti kontra-umili ken parigat a tirano a ni Duterte iti turay.

Bayat nga umas-asideg ti eleksyon 2022 ken ad-adda a lumawlawag ti plano ni Duterte nga agtalin-naed iti poder, ad-adu a puersa iti pulitika ken gimong ti natured a tumaktakder kontra kaniya, mairaman dagiti dati a kaalyado na. Agpanpanawagan ti sumagmamano nga obispo ti simbaan a Katoliko nga agirussuat ti umili kadagiti rali tapno ipakita ti panangsuppiat kaniya. Sakbay dagitoy, kasapulan nga ad-adda a papigsaen ken palawaen ti demokratiko a nagkaykaysa a prente ken iyawis ti panagtitinnulong tapno gibusan ti panagturay ni Duterte iti kabiitan a panawen.

Adda posibilidad ti bigla a panagbaw-ing ti kasasaad iti pulitika, maibilang dagiti posible a kamali nga addang ni Duterte iti desperasyon na a lipiten ti umili ken salakniban ti bulok a rehimen na. Masapul a gammatan ti gundaway apagbalinen a dalluyon ti tignayan a protesta ti umili tapno gunggonen ti tiraniya ni Duterte ken mangipaay kadagiti nadadagsen a danog kanya na.

Masapul nga agpursige dagiti nailian-demokratiko a puersa iti panangriing, panangorganisa ken panangpatignay iti umili. Awanan bannog nga ingato ti militansya ken panggeddeng ti umili a lumaban. Naminduan a daras a pinaneknekan ti umili a Pilipino a kabaelan da a rebbeken ti maysa nga agturturay a pasista a rehimen. Saan nga imposible nga usaren daytoy a bileg iti maikatlo a gundaway. AB

Tawen LII No. 18 | Septyembre 21, 2021

Ti Ang Bayan ket mairuar iti lengguahe a Pilipino, Bisaya, Iloco, Hililgaynon, Waray, Ingles ken Espanyol. Umawawat ti Ang Bayan kadagiti kontribusyon iti porma dagiti artikulo ken damag. Maawis met dagiti agbasbasa a mangipadanon kadagiti dillaw ken rekomendasyon tapno panagduras ti pagiwar-nak tayoy.

 @cpp_angbayan

 fb.com/editorsofAB

 cppinformationbureau@gmail.com

Linaon

Editorial: Gungonen ti ari ti korapsyon ken terorismo babaen kadagiti protesta ti umili 1

Lukatnen dagiti eskwelaan 3

Detatsment, pinaputukan ti BHB-Negros 4

Mamagbaga ti NDFP, wayawayaan! 4

Imbestigasyon ti ICC, maituloyen 4

Dagiti protesta ti umili 4

Saanan nga uliten ti martial law! 5

Dagiti mannakigubat a Moro, makaluksaw iti BARMM 6

Abogado, napapatay iti South Cotabato 6

Iti ababa a sarita 7

Produksyon ti mais, malunglungot 8

Nakaro a bannog ti panagmula ti mais 9

Anibersar yo ti PKI-Maoist, rinambakan 9

Panagsaludo kenni Abimael Guzman ti Peru 9

Panagpatay babaen kadagiti drone 10

Ti Ang Bayan ket ipabpablaak ti Komite Sentral ti Partido Komunista ti Pilipinas iti mamindua a daras tunggal bulan

Lukatan dagiti eskwelaan iti sangon-sango a panagadal

Pinasabatan ti aggigiddan a protesta dagiti nagannak, manursuro ken estudyante iti sumagmamano nga eskwelaan ti panaglukat ti klase idi Setyembre 13. Awit-awit da ti panawagan a #LigtasNaBalikEskwela, kinundenar ti Alliance of Concerned Teachers (ACT) ti “panagbaybay-a” ni Rodrigo Duterte iti panagtallikud iti sektor ti edukasyon iti tengnga ti pandemya a Covid-19.

Nagmartsa dagiti kameng ti ACT iti sango ti Mendiola iti Manila tapno kiddawen ti suporta ti estado kadagiti manursuro ken estudyante iti tengnga ti panangipatungpal ti distance learning ken natalged a panaglukat dagiti eskwelaan. Segun iti grupo, nakasangir ti masakbayan dagiti kabataan iti agdama iti sangsangkamaysa a panggeddeng dagiti manursuro, nagannak ken estudyante a “gibusanen” ken irupir ti nasaysaytaat a panaggyuberno.

Iti pareho nga aldaw, nagturing dagiti grupo ti kabataan iti Mendiola tapno ilaban ti natalged ken dagus a panaglukat dagiti eskwelaan para iti sangon-sango a panagadal. Nairusuat met ti kapada na a protesta iti Pres. Corazon C. Aquino Elem. School iti Quezon City, iti University of the Philippines-Manila, Eusebio Highschool iti Pasig City ken iti Poblacion iti Muntinlupa.

Awan panagbalbaliw iti saan nga epektibo a wagas

Awan ti panagbalbaliw nga inaramid ti Department of Education (DepEd) iti palpak ken parigat a blended learning a naipatungpal idi napalabas a tawen. Tapno punnoan ti saan nga epektibo a panangisuro nga online ken modyul, nagaramid dagiti manursuro ti nadumaduma a wagas tapno maipadanon dagiti maadal kadagiti estudyante. Numampay kastoy, inakseptar da a nababa ti kalidad ti edukasyon gapu iti nakaad-adu a problema ken limitasyon iti *gadget*, *internet*, modyul ken kabaellan dagiti nagannak. Nayon ditoy, adda dagiti estudyante a saan a sumsumrek wenna saan a nagpakita kadagiti klase da, ngem naipasa

iti sumaruno nga apang segun iti diktat ti DepEd tapno maikalintegangan ti panangitultuloy ti *blended learning*.

Idi Setyembre 9, inruar ti ACT ti maysa a panagadal maipanggep iti kinasagana dagiti publiko nga eskwelaan para iti panaglukat ti klase. Nalatak ditoy ti dadakkel latta a problema ti kinakurang ken dagiti maud-udi a panagimprenta kadagiti modyul, kinaawan ti *gadget* ken pagbayad iti internet ken sobra a trabaho dagiti manursuro.

Nganngani awan ti tulong ti ahensya kadagiti kasapulan ti manursuro. Saan nga umanay ti ilaslatog ti DepEd a 68,500 a *laptop* gapu ta agarup 1 milyon a publiko a manursuro ti agkasapulan. Nganngani saan da met a mausar ti naiwaras a sim card gapu iti kinakapsut ti signal kadagiti lokasyon da.

Awan ti naan-anay a panawen dagiti manursuro nga aginana manipud idi nagserra ti akademiko a tawen idi Hulyo 10. Tuloy-tuloy ti trabaho da iti *enrollment* ken panagimprenta kadagiti modyul idi Hulyo ken Agosto. Adu kadakuada ti mapilitan nga agbirok ti suplay para iti eskwelaan gapu iti kinakurang ti pondo. “Work from home” kano ti wagas da iti ahensya ngem maobligada da a pisikal nga agreport kadagiti eskwelaan iti mano a daras tunggal lawas. Inggana itatta, saan pay laeng a naited ti bayad iti panag-overtime da a kabatog ti 87 nga aldaw.

Awan ti badyet, awan ti plano iti sangon-sango a panagadal

Iti tukad ti kolehiyo, maitultuloy ti klase nga *online* tapno laeng mai-

bagi a saan a baybay-an ti gubyrno ti kabataan, segun iti National Union of Students of the Philippines. Malaksid kadagiti limitado a kurso iti 22 nga unibersidad, agtaltalinaed ti panangiparit ti sangon-sango a panagadal iti laksiid ti nadumaduma a panagadal ken panawagan a lukatan dagiti kampus para iti sangon-sango a panagadal manipud idi napalabas pay a tawen.

Segun iti NUSP, kasapulan nga agilatang ti estado ti pondo tapno masigurado ti minimum a panangipatungpal kadagiti addang iti salun-at, ramit a pag-eksamen ken dagiti pasilidad a pag-eksamen iti uneg dagiti kampus, ken panagbalbaliw kadagiti kuarto a pagadalan ken pasilidad tapno maipatungpal ti social distancing. Irupirupir da a maikkan ti ayuda a ₱10,000 dagiti estudyante tapno masango ti dumakdakkell a gastos iti panagadal iti tengnga ti pandemya.

Iti deliberasyon iti Kongreso maipanggep ti nailian a badyet para iti 2022, naammuan a nakissayan ti siguden a bassit a badyet para iti pasilidad iti edukasyon para iti 2022. Segun iti ACT, ti nailatang a pondo para ditoy ket ₱5.4 bilyon laeng, 51% a nababbaba ngem iti ₱11.1 bilyon itatta a tawen. Manipud ditoy, ₱358 bilyon laeng ti nailatang para kadagiti pasilidad iti salun-at – maysa kadagiti basaran a rekisito iti natalged a panagsubli iti eskwelaan iti tengnga ti pandemya. Saan a nalawag no sadino ti pagalaan ti badyet para iti panag-employo kadagiti nayon a nurse iti eskwelaan. AB

Detatsment, pinaputukan ti BHB-Negros

PINAPUTOKAN TI BAGONG Hukbong Bayan (BHB) – Central Negros (Leonardo Panaligan Command) ti detatsment ti CAFGU Active Auxiliary (CAA) iti Barangay Guba, Vallehermoso, Negros Oriental idi Setyembre 8. Maysa a soldado ti 62nd IB ti natay. Segun kadagiti residente, pilpiliten dagiti soldado isuda a “sumuko” ken agpalista kas CAFGU.

Maysa a backhoe ti dinadael ti BHB-South Central Negros iti Sityo Bulod, Barangay Carabalan, Himamaylan City, Negros Occidental idi Setyembre 11. Ti *backhoe* ket kukua ti manangdadael a kumpanya nga ESJ and Sons Construction Co. Segun iti BHB, ti proyekto ket mangwaknit ti dalan para iti panagserrek dagiti kumpanya ti minas a mangdadael iti 1,100 ektarya a daga dagiti katutubo nga Itoman-Maghat-Bukidnon.

Mamagbaga iti tungtongan ti kappia, wayawayaan!

INPANAWAGAN TI NATIONAL Democratic Front of the Philippines (NDFP) ken ti Partido Komunista ti Pilipinas ti sigida a panangwayawaya kenni Loida Magpatoc, mamagbaga iti tungtongan ti kappia iti baet ti NDFP ken gubyrno ti Pilipinas. Rumbeng a mailaksid isuna iti panangtiliw ken pananglipit iti uneg ti Joint Agreement on Safety and Immunity Guarantees. Rumbeng a dagus nga ibasura dagiti parbo a kaso a naipila kontra kaniana. Rumbeng met a sigida a maikkan isuna ti ligal a representasyon ken medikal nga atensyon.

Ni Magpatoc ket iligal a tiniliw iti Barangay Paitan, Quezon, Bukidnon idi Setyembre 15. Napilaan isuna kadagiti parbo a kaso a panagpatay ken panagdadael ti sanikua.

Idi Setyembre 16, immandar ti korte ti Quezon City ti dagus a panangwayawaya kenni Esterlita Suaybaguio, maysa met a mamagbaga ti NDFP kalpasan a naibasura ti kaso nga *illegal possession of firearms and explosives* kontra kaniana. Iligal a tiniliw isuna iti pagnanaedan na a balay iti Quezon City idi 2019.

Imbestigasyon ti ICC, maituloyen

MAITULOYEN ti imbestigasyon ti International Criminal Court (ICC) kadagiti krimen ni Rodrigo Duterte kontra iti sangkataoan. Naipubliko ti desisyon dagiti huwes ti korte idi Setyembre 15. Saklaw ti imbestigasyon dagiti ekstrahudisyal a pampapatay ni Duterte manipud 2011 inggana 2019. Segun iti pablaak dagiti huwes ti ICC, saan da a makita ti “gyera” ni Duterte kontra iti iligal a droga kas “lehitimo nga operasyon”, ken dagiti pampapatay a naiyaramid gapu ditoy kas “lehitimo wenna panaglabes laeng dagiti lehitimo nga operasyon.” Napigsa ti ebidensiya, kuna da, a ti nasaknap ken sistematiko a panagatake iti sibilyan a populasyon ket patakaran ti estado.

Kabayatan na, inruar ti Investigate PH, maysa nga internasyunal a grupo a bukuklen dagiti dati a kameng ti parlamento ti nadumaduma a pagilian, ti maikatlo ken maudi nga ulat na idi Setyembre 13. Linaon ti report dagiti panaglabsing ti gubyrno ni Duterte kadagiti karbengan iti ekonomya, gimong ken kultura, dagiti karbengan iti pagbiagan ken panagdur-as, bukod-a-pangngeddeng ken kappia. Nagpanawagan ti grupo iti United Nations Human Rights Council a dagus a mangirussuat ti naisina ken independyente nga imbestigasyon iti Pilipinas.

Reklamasyon iti Cebu, sinupiat. Nagpiiket dagiti mangmanged ti sangladan iti Consolacion, Cebu tapno supiaten ti plano a reklamasyon iti Barangay Tayud, Consolacion tapno itakder ti proyekto a Seafont City a mangsaklaw ti 234.8 ektarya. Iserra ti proyekto nga ekoturismo ti nasurok lima a baradero (pagsimpaan wenna pagaramidan kadagiti bapor) ken mangdadael iti pagbiagan ti 200 a mangngalap. Segun iti Barangay Tayud Fisherfolk Organization, adu kadakuada ti nasurok 20 tawenen nga agnanaed iti lugar. Naapektaran met ti 25% iti 25,000 a residente ti Barangay Tayud a nakasanggir kadagiti pantalan.

Panagminas ti magnetite iti Lingayen, sinupiat. Inyebkas ti Pamalakaya-Central Luzon idi Setyembre 13 ti panagsuppiat iti Iron Ore Pangasinan Offshore Magnetite Mining iti Lingayen Gulf iti Pangasinan. Apektaran na ti pagbiagan ti 5,000 a mangngalap.

Ti proyekto iti panagminas ket idurduron ti Australian a kumpanya nga Iron, Ore, Gold and Vanadium Resources Inc. Plano na nga agminas ti 5 milyon a tonelada ti magnetite tunggal tawen iti uneg ti 25 a tawen. Saklawen ti operasyon ti baybay kadagiti munisipyo ti Sual, Labrador, Lingayen, Binmaley ken Dagupan City.

Mangmanged iti Wyeth, kimmontra iti red-tagging. Nagturong iti opisina ti Department of Interior and Local Government iti Quezon City idi Setyembre 15 dagiti mangmanged ti Wyeth Philippines tapno ipasardeng ti panangred tag ti NTF-ELCAC iti unyon da. Iti daytoy nabiit ket pilit a “paspasurenderen” ti NTF-ELCAC isuda ken paikkaten iti DFA-KMU, ti pederasyon a nakapaungan ti Wyeth Philippines Progressive Workers Union.

Demolisyon iti Carbon Market, kinondenar. Nagprotesta dagiti aglaklako iti Carbon Market iti sango ti *city hall* ti Cebu City idi Setyembre 14 tapno kondanaren ti iligal ken nasikap a panangrarak kadagiti tiendaan da iti Layo Seaside ken Quezon Boulevard iti palengke.

Saan a mapakawan dagiti krimen ti diktadura a Marcos

Never again to martial law (Saanen a maulit ti martial law!) Daytoy ti nagkaykaysa a pukkaw ti umili iti sango ti panangkillo ti pamilya ni dati a diktador ni Ferdinand Marcos iti pakasaritaan ken panangikagumaan a makasubli iti Malakanyang. Katinnulong ti pamilya a Marcos ti kapada na a kagurgura turay a a pamilya a Duterte nga awanan-bain a kumkumpet iti poder.

Ad-adda nga agbalbalin a naaweng daytoy a pukkaw bayat nga umas-asideg ti Setyembre 21, ti maika-49 nga anibersaryo ti panangiyetnag ti linteg militar.

Kaudian a gandat ti panangkillo iti pakasaritaan ket ti interbyu kenni dati a senador ken naabak a kandidato iti kina-bise presidente a ni Ferdinand “Bongbong” Marcos, Jr. iti YouTube no sadino a limmatak dagiti “naririmat” nga adal kano nga imbingay ti tatang na kaniana. Nagapit ti nasaknap a panagsuppiat ti interbyu gapu ta maiparparang a naamo ti dati a diktador.

Sinuppiat dagiti nakalasad ti linteg militar ti interbyu a kuna da ket aglelemmeng iti likod ti “patas” iti panangilanad kadagiti panagbuya. Sinuppiat met ti Martial Law Museum ti Ateneo de Manila University dagiti kinaulbod ni Bongbong Marcos.

Iti agdama, naipuesto dagiti Marcos iti nangangato a puesto ti burukrasya – ti maysa ket senador, bayat a ti kaanakan na nga anak ni Imee ket gobernador. Nakasagana a tumaray manen ni Bongbong Marcos kas bise-presidente kadua na ni Sara Duterte. Tumaray met ti anak na para iti Kongreso.

Maipalagip a ti nasipngget a paset ti pakasaritaan ti Pilipinas ket limmatakan ti panangiparit kadagiti wayawaya ti sibilyan, dagiti ekstrahudisyal a pammapatay ken pilot a panagdukot, pananglipit iti midya ken panagsuksek ti ekonomiya ti pagilian ken dadduma pay. Daytoy a panawen ti naawagan nga “era of impu-

nity” wenna panawen nga awan buntung a madusa, nga ilaslastog dagiti Marcos ken dagiti mangdaydayaw iti diktador kas kenni Duterte a dagitoy ket “naimbalitokan a panawen” ti Pilipinas.

Segun iti rekord ti Amnesty International, dimmanon iti 70,000 katao ti nagsagaba kadagiti detatsment ti militar ken dagiti baludan iti intero a pagilian, 34,000 ti nagsagaba ti tortyur, ken nasurok 3,200 ti pinatay dagiti puersa ti estado manipud 1972 inggana 1981 laeng. Adu pay ti nagbalin a biktima ti kinaranggas ti estado a saan a naireport. Narippuog ti diktadura a Marcos iti maysa a popular a panagbaringkuas idi 1986.

Nakaunget a kinondenar ti Samahan ng mga Ex-detainees Laban sa Detensyon at Aresto ti panangkillo dagiti Marcos iti pakasaritaan. “Para kadakami a limmaban iti pasista a panagturay, ti kasangay ni

Marcos ket mangipalpalagip kadagiti saan a mailadawan a panaglabsing kadagiti karbengan tao ken nasaknap a panagtakaw ti rehimen,” kuna ni Danilo del Fuente, maikadua a nailian a mangidadaulo ken tagapagsarita ti grupo.

Kuna na, inibus ni Marcos ti pondo ti pagilian ken dimmakel ti nailian nga utang bunga ti nabarayuboy a panagbiag ken korapsyon dagiti kroni na. Agtaltalinaed ti dakkes nga anniniwan ni Marcos inggana itatta. (Dimmanonen iti nasurok P13 trilyon [kabatog ti P100,000 tunggal Pilipino] ti pangruar nga utang ti pagilian inggana iti gibus ti termino ni Duterte inton 2022.)

Segun iti Ibon Foundation, adayo iti kinapudno ti makuna a nagsagrap ti “naririmat a tawen” ti Pilipinas iti babaen ti linteg militar. Maysa ti Pilipinas kadagiti kakapsutan nga ekonomiya iti Southeast Asia manipud 1965 inggana 1986. Saan nga agpayso a ti Pilipinas ket maikadua iti kadudur-asan a pagilian a sumaruno iti Japan idi 1965, ken iti aktual ket kaudian daytoy iti lima pay a pagilian iti rehiyon. Idi 1986, maika-11 ti ekonomiya ti Pilipinas kadagiti pagilian iti Asia. Segun iti Ibon, dinadael ni Marcos ti ekonomiya ti pagilian idi ipatungpal na dagiti umuna a patakaran iti neoliberal a globalisasyon idi dekada 1980. Inbaga met ni Bonifacio Ilagan, dramatisa, dati a balud pulitikal ken maysa kadagiti convenor ti Campaign Against the Return of the Marcoses and Martial Law (Carmma): “Dua laeng ti patawid ni Marcos: dagiti krimen kontra iti umili a Pilipino ken sangkataoan, ken ti world-class (maibilang iti sangalubongan) a panagtakaw. Ken no saan a malappedan dagitoy, sigurado a ni Duterte ket artapan na ni Marcos.” AB

Abugado, napapatay iti South Cotabato

Maysa nga abogado a mangsalsalaknib ti karbengan tao ken maysa a Nalabbaga a mannakigubat nga awanan gaway a lumaban ti pinatay dagiti armado nga ahente ti estado iti napalabas a lawas.

Pinaltogan ken pinatay ti dua nga armado a lallaki ni Atty. Juan Macababba, maikadua a dadaulo ti Union of Peoples' Lawyers itn Mindanao, iti sango ti balay na iti Surallah, South Cotabato idi Setyembre 15.

Ni Atty. Macababba ket abogado dagiti lumad, manursuro, balud pulitikal ken dadduma pay a sektor iti rehiyon. Kameng met laeng ti partylist a Bayan Muna.

Iti Camarines Sur, tinortyur ken pinatay dagiti pulis ken soldado ni

Dioscoro L. Roma (Ka JR), maysa a mannakigubat ti Bagong Hukbong Bayan (BHB) nga awanan gaway a lumaban idi Setyembre 12. Natiliw ni Roma iti ruar ti kampo ti BHB iti Tib-le, Lupi bayat nga agal-ala ti suplay.

Segun iti pamilya, nganngani saanen a mabigbig ti bangkay ni Roma gapu iti nakaro a tortyur a sinagrap na. Naburak ti rupa, dagiti ramay ken ukel-ukel na ken limmitem ti intero a bagi na.

Kabayatan na, tiniliw ti Philippi-

ne National Police-Labo ti dua nga opisyal ti Barangay Dumagmang, Labo, Camarines Norte idi Agosto 30. Napabasol da Barangay Kagawad Angelita F. Talla ken Julieta Clores Dela Cruz, 65, ti pannakairaman iti armado nga aksyon ti BHB iti nasao a barangay idi napalabas a Marso. Napilaan da kadagiti parbo a kaso a direct assault ken *frustrated murder*.

Tiniliw ken pinabasol dagiti soldado ti 62nd IB a kameng ti BHB ti mannalon a ni Toto Moreno, residente ti Sityo Uyangan, Barangay Budlasan, Canlaon City, Negros Oriental idi Setyembre 14. AB

Dagiti mannakigubat a Moro, makaluksaw iti BARMM

Makaluksaw dagiti mannakigubat ti Bangsamoro Islamic Armed Forces (BIAF), ti hukbo ti Moro Islamic Liberation Front (MILF), kadagiti saan a natungpal a kari ti Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao (BARMM)., Iti bangir ti panangisuko da ti armas segun iti panagdekomisyon (panagikkat iti serbisyo ti hukbo) a nailanad iti pinal a katulagan iti baet ti MILF ken Guberno ti Pilipinas, adu kadakuada ti awanan pay trabaho inggana itatta.

Pimmigsa ti ruod da iti sango ti pannakaitantan ti eleksyon ti Bangsamoro Transition Authority (BTA) manipud 2022 a nagbalin a 2025. Paatiddogen na ti termino dagiti agdama a lider a segun kadagiti mannakigubat ket isuda laeng ti agnumnumar iti BARMM. Kuna da, awan ti serbi ti BARMM kadagiti “pudno” a mannakigubat a mano a dekada a nakidangadang para iti karbengan dagiti Moro iti bukod-a-pangngeddeng.

Idi Setyembre 12, agarup 12,000 iti 40,000 a puersa ti BIAF ti nangisuko kadagiti armas da kasukat dagiti saan pay a napataud a trabaho. Adda pay ti 14,000 a naikeddeng a mangisuko met ti armas.

Makagurgura met laeng dagiti saan a Moro nga umili iti panagguberno ti BTA. Segun iti Loyukan, maysa nga organisasyon dagiti Lumad iti Far South Mindanao, awan ti ar-aramiden ti BTA kadagiti serye ti pampapatay kadagiti Lumad a Teduray ken Lambiangan. Manipud Hulyo 2018 inggana Hulyo 2019, nairekord ti grupo ti 11 lider-Lumad a napapatay iti Maguindanao. Itatta a tawen, 12 ti napapatay a Lumad gapu kadagiti risirisan maipanggep iti daga. Saklaw ti BARMM ti 127,000 a saan a Moro nga umili nga agnanaed iti 208,258-ektarya nga ansestral a daga iti Far South Mindanao.

Amin dagiti opisyal ti BTA ket dinutokan ni Rodrigo Duterte ken addaan ti utang a naimbag a nakem kaniana. AB

Gakat laban iti pananglipit kadagiti unyon, naidatag

INDATAG TI GRUPO a Makabayan ti Union Independence Act of 2021 idi Setyembre 19 iti Kongreso tapno dusaen ti siasinoman a makibiang, mangharang, manglipit wenno mangpuersa iti siasinoman a mangmangged wenno unyon. Daytoy ket reaksyon iti agsasaruno a red-tagging kadagiti unyon iti uneg dagiti export processing zone ken panangpilit kadagiti mangmangged nga umikikat iti Kilusang Mayo Uno.

Dadaulo iti *red-tagging* ken awan sarday a panangilupit-lupit kadagiti mangmangged ken unyonista ti National Task Force to End Local Communist Armed Conflict ken ti Joint Industrial Peace and Concerns Office wenno JIPCO nga ipatpatakder na iti uneg dagiti sona a panggedan.

Sabali pay dagiti gandat ti Philippine National Police a makibiang babaen iti maigakgakat nga Alliance for Industrial Peace and Program Office no sadino a maikkan ti bileg dagiti pulis a makibiang kadagiti risirisan iti baet dagiti mangmangged ken management dagiti kumpanya.

Segun kadagiti grupo ti mangmangged, iduron ti JIPCO ken AIPPO ti nalawlawaw ken sistematisiko a pananglipit iti karbengan dagiti mangmangged iti panagunyon. Ad-adda a pakaroen na ti panaggundaway ken narigat a kasasaad dagiti mangmangged iti uneg dagiti *export processing zone*.

Maika-3

ti Pilipinas a kadaksan a lugar para kadagiti mangsalsalaknib ti daga ken aglawlaw

– no sadino ket 29 a mangsalsalaknib ti aglawlaw ti pinatay da. Iti kabuklan, 227 a mangsalsalaknib ti aglawlaw ti pinatay da iti intero a lubong. Kangatoan ti nairekord iti Colombia (65), maisaruno ti Mexico (30).

Naggapuan: The Last Line of Defense, Global Witness

8.692 MILYON

a mangmangged a Pilipino ti underemployed wenko kurang ti trabaho na idi Hulyo —

ngimmato ti nasurok 2 milyon kumpara idi Hunyo. Numampay bimmaba ti tantos ti disempleyo iti pareho a panawen, iti aktual ket **basbassit ti bilang dagiti addaan trabaho** (41.667 milyon idi Hulyo kumpara iti 45.075 milyon idi Hunyo) gapu iti pannakaikkat ti nasurok 2 milyon a puersa't tegged

Naggapuan: Philippine Statistics Authority

₱10/kilo

ti presyo ti irik iti Occidental Mindoro.

segun iti diktat ti dadakkel a komersyante nga agnumnumar iti importasyon ti bagas. Adayo daytoy iti presyo ti bagas a ₱35-44 iti lokal a tagilakuan.

Naggapuan: Amihan Federation of Peasant Women

500%

ti ngimmatuan ti bilang dagiti abugado a biktima ti ekstrahudisyal a pammapatay iti babaen ti rehimen a Duterte.

Saan a bumaba iti 65 nga abugado ti napapatay iti Pilipinas manipud 2016. Manipud 1972, ti average a bilang ti biktima ket 10 laeng tunggal administrasyon.

Naggapuan: Integrated Bar of the Philippines

30% ti dimmakkelan ti kinabaknang ti 50 a kababaknangan a kapitalista iti Pilipinas

Iti tengnga ti pandemya, nangirekord dagitoy ti **P4-trilyon a panagdakkel ti kinabaknang** iti maysa a tawen. Kadakkelan ti panagdakkel ti kinabaknang ti maika-18 a kababaknangan a Pilipino a ni Betty Ang ti Monde Nissin, agmanmanupaktura ti makan ken mainom.

Pinagkunan: Forbes 2021 Philippines' 50 Richest List

37%

ti inggato ti pagbayad-utang ti rehimen Duterte iti 2021 kumpara iti 2020. Iti kabuklan, mapatta-patta a limmagton iti ₱11.61 trilyon ti nailyan nga utang ti Pilipinas, nangatngato ti 26.7% iti ₱9.16 trilyon iti agtapos ti 2020.

Setyembre 15, 1981

Napasamak ti **nadangkok a masaker ti diktadura nga US-Marcos iti 47 a mannalon** iti Barangay Sag-od, Las Navas, Northern Samar. Sakbay a patayen da isuda, pilit a “pinasuko” kas “kameng” ti hukbong bayan. Narames dagiti babbai, ken naulila ti adu nga ubing. Awan pay ti nadusa kadagiti akimbasol inggana iti agdama.

\$4.4 trilyon

trilyon ti ginastos ti Pentagon

Iti panagatang, panagsukisok ken panagpadur-as kadagiti armas manipud idi napasamak ti 9/11 a panagatake iti US idi 2001. Agarup **\$2.2 trilyon** iti nasao a pondo ket napan iti lima a kangrunaan a kumpanya nga agparpartuat ti armas iti US—**Lockheed Martin, Boeing, General Dynamics, Raytheon, at Northrop Grumman.**

Produksyon ti mais, malunglungso gapu iti panagbaybay-a

Iti mais ti maikadua a kapatgan a basaran a produkto iti agrikultura, kasaruno ti bagas, a maparpartuat ken makonsumo iti pagilian. Daytoy ket saan laeng a konsumo ti tao, napateg a ramen daytoy iti panagtaraken ti ayup kas taraon ken iti panagmanupaktura ti dadduma pay a taraon. Iti bangir na, sistematisado a baybay-an ti reaksyunaryo nga estado ti produksyon ti mais. Bumabassit ti lokal a produksyon ken dumakdakkal ti panagsanggir iti importasyon. Nasaknap a pannakalugi ti sagsagrapen dagiti mannalon gapu iti kinabababa ti presyo. Imbes a tulongan, maidurduron pay ti todo a panagangkat ti produkto.

Iti uneg ti rehimen a Duterte, agtaltalinaed a nababa ti presyo ti panagatang ti mais manipud kadagiti mannalon uray no tinawen a ngumatngato ti *average* a presyo ti mais iti lokal a pagtagilakuan. Manipud 2016 inggana 2020, ngimmato ti 32% ti presyo ti tunggal kilo ti puraw a mais wenno manipud ₱22.77 agturong iti ₱30.15. Ngem daytoy ket bayat a nagsuek ti presyo ti panagatang na daytoy kadagiti mannalon iti ₱0.27 manipud ₱12.30 agturong iti ₱12.03. Ngimmato met ti 13% ti presyo ti amarilyo a mais manipud ₱20.36 agturong iti ₱22.37, ngem 2% laeng ti ngimmatuan ti presyo ti panagatang da kadagiti mannalon manipud ₱11.78 agturong iti ₱12.

Ti puraw a mais ket masansan a magiling ken makonsumo kas kasinublat ti innapuy, wenno saan ket maiproseso kas *cornstarch*, kornik ken pinablad. Ti amarilyo a mais ket napateg a ramen iti panagaramid ti kanen ti baboy, manok ken lames, ken maus-usar met laeng iti panagaramid ti kornik. Iti kadawyan, ti tunggal Pilipino ket mangkonsumo ti 15 kilo ti puraw a mais iti makatawen. Nangatngato ti makatawen nga *average* a konsumo dagiti residente kadagiti rehiyon ti Zamboanga Peninsula (159 kilo), Northern Mindanao (45 kilo), Davao (41 kilo), ken Central Visayas (37 kilo) no sadino ket agserserbi daytoy kas taraon iti inaldaw.

Mapatta-patta a nasurok 500,000 a mannalon ti kangrunaan nga agsangsanggir iti panagmula ti

mais. Idi 2020, nasurok 8.1 milyon metriko tonelada (MT) ti mais ti kabuklan a napartuat iti pagilian. Iti daytoy a kaadu, agarup 60% ti naiproseso kas kanen ti dinguen. Dumanon iti 2.5 milyon nga ektarya ti kabuklan a saklaw dagiti pagmulaan ti mais iti intero a pagilian. Kalawaan kadagitoy ket adda iti probinsya ti Isabela (1.1 milyon MT) ken Bukidnon (0.8 milyon MT). Saggabassit ken nasinasina dagiti kamaisan. Ti kadawyan a kalawa dagitoy ket 1.3 ektarya laeng.

Numampay nasinasina, ti produksyon ti amarilyo a mais ket rinimbawan ken kontrolado ti uppat a dadakkel a kumpanya nga agparpartuat ti kanen ti dinguen: ti B-MEG ti San Miguel Foods Incorporated a kukua ti kapitalista a ni Ramon Ang, ti Univet Nutrition and Animal Healthcare Company ti pamilya a Campos, Pilmico Foods Corporation ti pamilya nga Aboitiz, ken Universal Robina Corporation ti pamilya a Gokongwei. Masansan nga agitaktakder dagitoy a kumpanya ti planta kadagiti erya no sadino a konsentrao ti adu a kamaisan. Maibilang ditoy dagiti probinsya ti Isabela, Bukidnon, ken South Cotabato nga agparpartuat ti 45% ti kabuklan a volume ti amarilyo a mais iti pagilian. Dagitoy a kumpanya ti mangikedkedeng ti presyo ti panagatang ti produkto dagiti mannalon, ken dadduma pay a rekisito iti panagatang kas iti resiko. Kadakkelan kadagitoy a kumpanya ti B-MEG a mangkonkontrol iti 25% ti kabuklan a linnaan dagiti kanen ti dinguen iti inte-

ro a pagilian.

Iti babaen ni Duterte, dimmakkel bassit ti volume ti naangkat a mais, kangrunaan manipud kadagiti pagilian iti ASEAN ken US. Manipud 2016, ngimmato ti kabuklan a paset ti naangkat a mais iti lokal a pagtagilakuan manipud 10% agturong iti 12% idi 2018. Kadakkelan ditoy ket manipud iti Indonesia (25%), Thailand (23%) ken US (21%). Iti *average*, agarup 580,000 MT ti amarilyo a mais ti ang-angkaten ti pagilian tunggal tawen.

Ad-adda pay a dumakkel ti kontrol dagiti gangannaet a korporasyon iti lokal nga industriya ti mais no mapalubosan ti gakat ti American Chamber of Commerce of the Philippines ken European Chamber of Commerce of the Philippines a Rice and Corn Industry Liberalization Act. Daytoy ket maidurduron iti Senado babaen iti dadaulo ti Senate Committee on Agriculture and Food a ni Sen. Cynthia Villar. Panggep ti linteg a palubosan dagiti kumpanya a 100% a kukua dagiti gangannaet a mainayon kadagiti kumpanya a mangiproseso ti mais iti pagilian. Malagip a ni Villar met laeng ti nangputar ti Rice Liberalization Law a nagresulta iti panaglayus ti imported a bagas iti lokal a pagtagilakuan ken nasaknap a pannakalugi dagiti mannalon iti kapagayan.

Sangsangoen dagiti mannalon iti kamaisan itatta ti nasaknap a pannakalugi gapu iti agtultuloy a panagsaknap ti African Swine Fever. Segun iti *report* ti Global Agricultural Information Network, manamnama nga agsuek ti kabuklan a produksyon ti mais iti pagilian iti 2.4% a kabatog ti 8 milyon MT gapu iti panagsaknap ti virus; kangrunaan iti Luzon, a nagresulta iti panagbaba ti konsumo ken panagkasapulan iti kanen dagiti baboy.

Nakaro a bannog ti panagmula ti mais

Maysa ni Roger nga agtawen ti 32 iti siyam nga agkakabsat nga adda ti kamaisan na iti isla ti Negros. Pito kadakuada ti agnanaed iti maymaysa a balay ken agtinnulong iti panagtalon. Adda ti kukua da a 12 ektarya a daga ken ti maikapat a paset ket nailatang para iti mais a para iti konsumo ti pamilya da. Dakdakkal a paset ti talon da ket nailatang para kadagiti mula a panglako tapno adda ti maisustento kadagiti kasapulan da. Nasinasina a parsela dagiti talon da iti maysa a nasulinekan a komunidad a madanon laeng babaen iti kabalyo.

Palalo a bannog iti panagmula ti mais manipud iti panangisagana ti daga inggana iti panangiproseso ti mais. Innem nga aldaw tunggal lawas ti ilatlatang ti agkakabsat iti kamaisan. Dua ken kagudua a lawas ti mailatang para iti panagdulus iti pagmulaan, maysa inggana dua nga aldaw iti panagarado, maysa nga aldaw iti panagmula, ken maysa a lawas iti panagdulus ti ruot. Daytoy ket kabatog ti agarup 30 aldaw iti tunggal siklo ti panagmula. Agrugi isuna nga agrabaho iti alas-7 iti agsapa, ken malpas no alas-4 ti malem.

Mamintallo a daras ti panagapit da ti mais iti makatawen. Masansan a dua inggana tallo a gatang (1 gatang = 0.37 litro) ti mais ti mailasin

da a para mula kalpasan ti tunggal panagapit manipud iti dua nga agsina a parsela ti daga. Gapu ta lokal a bin-i, saan da a kasapulan ti abono, pestisidyo ken herbisidyo. Nuang ken arado laeng ti usar da iti produksyon.

Iti kadawyan, 34 a sako ti mais ti maapit ti agkakabsat iti tunggal tawen. Manu-mano da a gilingen daytoy babaen iti bato ken makapartuat da ti agarup 17 sako ti bagas-mais. Umanay laeng daytoy para iti konsumo da. Saan dan nga ipagiling daytoy iti sentro ti ili a maysa aldaw ti kaadayo na ken aggastos da ti P500 para iti transportasyon.

Dumanon iti tallo a sako ken 15 gatang (33.75 kilo) ti bagas-mais ti

makonkonsumo ti pamilya ni Roger iti tunggal bulan. Malaksid ditoy, dumanon iti ₱2,400 ti kasapulan ti pamilya da tapno adda ti inaldaw a panggastos, nga al-alaen da manipud iti panangilako ti dadduma a mula. Gapu ta saan nga umanay ti pastrek, tuyo laeng ti masansan a maisida aglalo itatta a pandemya gapu ta nagsuek ti presyo dagiti produkto da bayat a ngumatngato ti presyo dagiti magatgatang. Awan ti naawat da nga aniaman nga ayuda itatta a panawen. Nayon a parigat kadakuada ti nasaknap nga operasyon militar iti komunidad da gapu ta iparit dagiti soldado ti panagtrabaho iti talon. AB

Anibersaryo ti Partido Komunista ti India - Maoist, rinambakan

RAMRAMBAKAN TI COMMUNIST Party of India (CPI)-Maoist ti maika-17 nga anibersaryo na itatta a Setyembre 21. Marambakan ti anibersaryo babaen iti makalawas a selebrasyon a pakipasetan ti rebolusyonaryo nga umili ti India, dagiti mannakigubat ti People's Liberation Guerrilla Army ken ti masa a mannalon ken mangmanged.

Sinaludoan ti Partido Komunista ti Pilipinas (PKP) dagiti kaka-dua nga Indian iti panangsango kadagiti karit ken lapped tapno iyabante ti gubat ti umili iti India. Kas iti Pilipinas, agsagsagaba ti umili idiay ti panangidadanes ken panaggundaway iti uneg ti malakolonyal ken malapyudal a sistema ti gimong. Nadayaw ti panangidaulo ken panagsuporta ti CPI-Maoist kadagiti dangadang masa ti umili nga Indian, aglalo iti masa a mannalon iti panaglaban da kadagiti *neoliberal* a patakaran iti agrikultura iti tengnga ti sumaksaknap a pandemya.

Makikaykaysa ti Partido iti panawagan ti CPI-Maoist a patibkeren ken palawaen pay dagiti higante nga asembliya dagiti mannalon ken labanan ti panagatalinaed ti agturturay a bunggoy a Hindutwa iti porma ti partido a BJP iti umas-asideg nga eleksyon ti India.

Panagsaludo kenni Abimael Guzman, lider komunista ti Peru

IMPABLAAK TI PARTIDO Komunista ti Pilipinas ti pannakipagladingit na iti amin a mangmanged, mannalon ken maidadan a dasig ken sektor iti Peru iti pannakatay ti rebolusyonaryo a lider a ni Manuel Ruben Abimael Guzman Reynoso. Mabigbig isuna kas Presidente Gonzalo, nangitakder ken lider ti Partido Komunista ti Peru (Sendero Luminoso wenno Naraniag a Dalan), ti maysa kadagiti naririmat a bituen ti armado a pannakilaban iti sangalubongan idi dekada 1980 ken 1990.

Nadagsen a kinondenar ti Partido ti guberno ti Peru iti "nabayag a panangparigat babaen iti pisikal ken mental a tortyur" kenni Gonzalo. Dimmalan isuna ken ti dadduma pay a kadua na a rebolusyonaryo iti paulit-ulit nga iligal a panagusig. Natay ni Gonzalo iti edad nga 86 iti baludan iti Peru no sadino a naibalud isuna iti napalabas a 29 a tawen.

Panagpatay babaen kadagiti *drone* ken panagbomba manipud iti tangatang

Maysa a nadara a krimen ti imbati ti militar ti US iti Afghanistan sakbay a pimmanaw dagiti armado a tropa na ti pagilian kalpasan ti 20 tawen a gyera ti panagsakop ditoy. Idi Agosto 29, nangitin-nag dagiti armado a *drone* na kadagiti 20-libra (20 pounds) a Hellfire missile iti maysa a residensyal a lugar iti sentro a syudad ti Kabul a nangpatay iti sangapulo a sibilyan, maibilang ti pito nga ubbing.

Iti sango ti saan a mailibak nga ebidensya, napilitan nga aklonen ti US Central Command idi Setyembre 17 a ti panagbomba ket maysa a “nakakaskas-ang a kamali.” Daytoy ket kalpasan ti mano a lawas a panangipapilit na a naballigi a napatay da ti maysa a terorista a kameng kano iti ISIS-K. Nairaman kano daytoy a tao iti suicide bombing iti airport ti Kabul idi Agosto 26 a nangpatay iti mano pulo a tao pa-kaibilangan ti 13 a soldado nga Amerikano.

Sakbay nga aklonen da ti kamali, ipilpilit dagiti opisyal militar ti US a “98% a sigurado” da a naballigi ti panagbomba da ken awan kanon ti kasapulan nga ilawlawag wenno paneknekan da. Babaen iti panagusar ti *drone*, nagpatnag kano a sinubay-bayan da ti tignay dagiti atapen da a terorista ken nakita da kano a bim-misita dagiti biktima kadagiti am-ammo da a “hideout.” Ipilpilit ti militar ti US a nalappedan da ti maysa pay a terorista nga atake gapu ta ti lalaki a tinarget da ket mangikar-karga ti nadadagsen a banag iti liku-dan ti lugan na a pasien da nga eksplosibo.

Ti kinapudno, ni Zemari Ahmadi, empleyado ti Nutrition and Education International, maysa a managtu-long nga organisasyon nga Amerikano ti napatay dagiti bomba ti *drone* ti US. Kasangsangpet laeng ni Ahmadi manipud iti nagmalem a panagtrabaho ti panangitulod ken panagsabat kadagiti empleyado ti opisina da. Idi bimtak ti missile ti US, agidisdiskarga isuna ti dadakkel a container ti mainom a danum para iti pamilya da. Maibilang dagiti an-

nak da iti napatay.

Inannugot laengen ti US kalpasan a naibut-taktak daytoy iti inrusuat dagiti agiwarwarnak iti Afghanistan nga imbestigasyon katinnulong dagiti nalatak a pagiwarnak a New York Times ken Washington Post iti US. Intudo da a ni Ahmadi ket maibilang kadagiti Afghan a nakitinnulong iti panagsakop ti US idi ken agpanggep koma a mapan iti US kalpasan a nasubli ti Taliban ti turay idi napalabas a bulan.

Sakbay na, mano a daras a napilitan ti US nga annugoten a nagkamali da ken sibilyan dagiti napatay da. Maibilang ditoy ti panagbomba iti maysa a kasaran idi 2002, panangpatay iti nasurok 100 a sibilyan iti probinsya ti Farah idi 2006 ken panagbomba ti maysa nga ospital idi 2016 no sadino a 42 a doktor ti napatay.

Segun iti Bureau of Investigative Journalism, saan a bumaba iti 16,900 ti napatay ken 3,900 ti nasugatan idiay Afghanistan, Pakistan, Somalia ken Yemen manipud idi damo a panagusar ti US kadagiti *drone* idi 2001. Awan ti eksakto a datos kasilpo kadagiti nadangranan iti panagusar ti US ti *drone* idiay Iraq, Syria, Nigeria, Mali, Libya, Gaza ken West Bank iti Palestine, idiay rehiyon ti Kurd idiay Turkey ken ditoy Pilipinas.

Iti napalabas a 20 a tawen, agintutuleng dagiti opisyal militar ti US iti pukkaw ti rinibribu a pamilya dagiti biktima ti panagbomba da manipud iti tangatang babaen kadagiti *drone*. Bangbangir nga ipanpannakkel ti US ti teknolohiya ken bentahe

da iti panagusar ti *drone* iti tay-ak ti gubat. Pilit nga iyaw-awan da ken ilimimed kadagiti propaganda da ti kinapudno a ti panagusar kadagiti *drone* ket labsing kadagiti linteg ti gubat ken maus-usar iti pannakibi-ang da iti nadumaduma a paset ti lubong.

Dagiti *drone* ket dagiti lugan a para tangatang nga agaw-awit kadagiti napipigsa a camera, thermal sensor (agtiktik babaen iti panagrukod ti nagdumaan ti pudot dagiti banag) ken dadduma pay a ramit para iti panagmanman wenno panagespiya. Adda dagiti *drone* nga agaw-awit kadagiti missile wenno bomba.

Maysa nga MQ-9 Reaper *drone* ti inusar ti US iti panagbomba na kenni Ahmadi. Adda ti kapasidad na daytoy nga agtayab ti 42 oras nga adda karga na a 450 kilo ti pasabog. Daytoy ket makonkontrol manipud kadagiti kampo militar ti US ken mabalin nga ipatayab iti nadumaduma a paset ti lubong babaen kadagiti komunikasyon a maidalan kadagiti satellite iti tangatang. Adda dagiti “*drone* command center” ti US idiay Las Vegas, Nevada ken nadumaduma a kampo militar idiay uneg ti US ken 27 a kampo na iti nadumaduma a paset ti lubong, maibilang ti uppat idiay Afghanistan ken maysa ditoy Pilipinas.

(Maituloy iti sumaruno nga isyu.)

AB